

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทศบาลตำบลแม่สะเรียง

๑ แพทย์แผนไทย / สมุนไพร / หมอพื้นบ้าน ดังนี้

๑. นางสาวนารีรัตน์ ไชยการมณ

นางสาวนารีรัตน์ ไชยการมณ เป็นผู้สืบทอดในการใช้ยา ปรุงยาจากสมุนไพรต่อจากบิดา คือ พ่อหนานปาน ไชยการมณ ซึ่งหายได้รับเลือกเป็น “คนขยันของชาติ” ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้รับแต่งตั้งให้เป็นแพทย์ประจำตำบลแม่สะเรียง เมื่อเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ทำหน้าที่จนเกษียณอายุ เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องการช้ยาสมุนไพรและปรุงยาสมุนไพร เป็นยาป้องกันและบำบัดโรคต่างๆ โดยนำเอาส่วนต่างๆ ของพืชและสัตว์บางชนิดมาปรุงแต่งผสมผสานกัน ยาสมุนไพรที่ปรุงมีประมาณ ๒๐ ชนิด เช่น ยาบำรุงหัวใจ ยาบำรุงโลหิต ยาแก้ไข้ ยาธาตุ ยาถ่าย ยาขับเม็ดเลือด ยาแก้พิษ ฯลฯ และได้ค้นคว้าจากตำรับยาสมุนไพร ภาษาพม่า การปรุงยาใช้วิธีการปรุงแบบธรรมชาติ ทั้งการตัด ตำ และบด ผสมตัวยาสมุนไพรได้มา โดยการจ้างวานคนรู้จักและเข้าใจสมุนไพรหาเก็บจากแหล่งที่มี

ชีวิตในวัยทำงานของพ่อหนานปาน ไชยการมณ ได้ประกอบอาชีพมาแล้วหลายอาชีพ เช่น หมอดู ทำกล้องยาสูบ ทำโรงสี จนกระทั่งตั้งร้านขายยาสมุนไพร และปรุงยาสมุนไพร ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา

ปัจจุบัน นางสาวนารีรัตน์ ไชยการมณ ได้ผู้สืบทอดในการขายยาสมุนไพรและปรุงยาสมุนไพร แทนบิดา ณ บ้านเลขที่ ๒๒๒ ถนนวิชัย หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พ่อหนานปาน ไชยการมณ เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๖ และท่านได้เสียชีวิตไปแล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙

๒. ผู้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ดังนี้

อนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

๑. พระครูอนุโชติ สุวรรณวิศาล เจ้าอาวาสวัดสุพรรณรังษี หรือวัดจองคำ

ท่านเป็นผู้อนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ดังนี้

๑. ประเพณีแห่เทียนแหง (เทียนพันเล่ม) ซึ่งจัดขึ้นทุกปีในชุมชนวัดจองคำโดยเริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันแรม ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ประเพณีตานเทียนแหง แต่เดิมเรียกว่า “ประเพณีหลู่เทียนแหง” ซึ่งเป็นภาษาไทยใหญ่ คำว่า “หลู่” แปลว่า ถวายหรือให้ทาน “แตง” หมายถึง เทียน ส่วนคำว่า “แหง” หมายถึง พันเล่ม เนื่องจากชาวไทยใหญ่ในอำเภอแม่สะเรียงได้ลดน้อยลง จึงทำให้ภาษาคำเมืองปะปนด้วย เช่น หลู่ กลายเป็นตาน แตง กลายเป็น เทียน ข้อความที่ว่า หลู่แตงแหง กับตานเทียนแหง จึงมีความหมายเดียวกัน คือ การถวายเทียนพันเล่ม เป็นความเชื่อถือว่าชาวพุทธได้ถวายเทียนพันเล่มบูชาพระรัตนตรัย เพื่อเป็นพุทธบูชาจะทำให้การดำรงชีวิตมีแต่ความรุ่งโรจน์ สว่างไสว ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

๒. อนุรักษการสร้างจองพารา ซึ่งมีแห่งเดียวในอำเภอแม่สะเรียง ที่ทำกันในช่วงวันออกพรรษา ลักษณะของจองพารา มียอด จะใช้กี้ยอดก็ได้ ทำเป็นชั้นๆ แต่ละชั้นจะมีลวดลายสวยงามมาก ตรงกลางจะมีที่ประดิษฐานพระพุทธรูป มีการติดไฟ มีตุ่งจ่อง ตุ่ง ประทิมโคมไฟ ราชวัตรมีต้นกล้วย ต้นอ้อย มีดอกไม้ เพื่อนำไปสักการบูชาพระพุทธรูปและพระประจำวันเกิดเพื่อเป็นสิริมงคลแต่ผู้มีจิตศรัทธา

๓. ประเพณีสืบชะตาหลวง ก็เป็นประเพณีหนึ่ง ที่ทำทุกปีในชุมชนวัดจองคำจะทำในช่วงเดือนเมษายน เชื่อกันว่าถ้าใครได้เข้าร่วมพิธีนี้จะมีชีวิตยืนยาวไปอีกปี หรือหลายๆ ปี เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข

ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมเหล่านี้ พระครูอนุโชติ สุวรรณวิศาล เจ้าอาวาสวัดสุพรรณรังษี ได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้สืบสาน สืบทอด และอนุรักษไว้ให้รุ่นลูกหลาน และไว้เป็นมรดกของชุมชนและพระพุทธศาสนาต่อไป

อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างแกะสลักกรรม ได้แก่

งานศิลปหัตถกรรมการวาดเขียนและฉลุลายพม่าผสมไทยใหญ่ การวาดและฉลุลาย (ต้องดอก) เป็นงานหัตถศิลป์ที่มีความสวยงามอีกอย่างหนึ่งของอำเภอแม่สะเรียง โดยเฉพาะชุมชนวัดจองคำได้มีช่างที่ชำนาญในด้านนี้อยู่ ๓ ท่าน คือ พระบรรจง ปรกโม , ลุงหนานน้อย วัฒนวงษ์ และลุงทอง โปธิ์สุวรรณ โดยเฉพาะพระบรรจงนี้ เป็นผู้มีความรู้ในการวาดลวดลายและฉลุลาย สามารถวาดลวดลายดอกต่างๆ ได้สวยงาม ดังจะเห็นได้จากลายฉลุที่จองพาราที่ใช้ในงานเทศกาลวันออกพรรษา และตุ๊กกระดาศที่ใช้ติดตราชีวิต นั้นก็เป็นผลงานของท่าน

๑. พระบรรจง

ได้เริ่มเรียนวาดลาย ตั้งแต่อายุ ๑๘ ปี ด้วยตนเอง เพราะมีความชอบและสนใจในศิลปะพม่า จึงได้หัดวาดลายตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และได้รับการแนะนำจากลุงหนานน้อยเพิ่มเติม และพัฒนาฝีมือมาเรื่อยๆ จนมีความชำนาญ เมื่อมีงานในชุมชน อย่างเช่น งานเทศกาลออกพรรษา งานแห่เทียนแหง ท่านก็จะช่วยวาดลวดลายหรือตัดตุ๊กกระดาศ ท่านก็จะช่วยทำให้งานเหล่านี้จบสำเร็จ ท่านบอกว่าปัจจุบันนี้หากคนที่มีความรู้ทางด้านนี้ไม่ค่อยจะมี เพราะไม่มีใครที่จะสนใจที่เรียนรู้ นับวันก็จะสูญหายไปและท่านยังมีความรู้ความสามารถทางด้านการตีกลองปู้เจ้ กลองมอชิง กลองปู้จา และกลองตังโงง ซึ่งเหล่านี้ก็หากคนที่ตีเก่งๆ ไม่ค่อยจะมีเช่นเดียวกันเพราะไม่มีใครสนใจ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนแม่สะเรียง เราต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่แม่สะเรียงต่อไป

พระบรรจง ปรกโม (นามเดิม นายบรรจง อินตา) เกิดเมื่อ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๙ ปัจจุบันเป็นรองเจ้าอาวาสวัดสุพรรณรังษี (วัดจองคำ) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความสามารถในการวาดลวดลายดอกและฉลุลายดอก

๒. นายน้อย วัฒนวงษ์ เป็นผู้มีความชำนาญในด้านฉลุลาย

นายน้อย วัฒนวงษ์ อยู่บ้านเลขที่ ๙๙ ถนนแหล่งพาณิชย์ หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน งานศิลป์ที่ชำนาญ คือ งานฉลุลายแบบศิลปะพม่าโดยฉลุเป็นลายไม้ และลายสังกะสี ใช้ประดับตกแต่งโบสถ์ วิหาร และอาคารบ้านเรือน โดยเฉพาะประดับชายคาโบสถ์แบบสถาปัตยกรรมพม่าและไต ที่เรียกกันทั่วไปว่า “ปานชอย” และ “ปานถ่อง”

ผลงานที่โดดเด่นเป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็น คือ ลายฉลุประดับโบสถ์วัดศรีบุญเรืองและวัดสุพรรณรังษี ในตัวอำเภอแม่สะเรียง ผลงานนี้มีลักษณะตัวลายที่เป็นลายพรรณพฤกษาก้าเป็นลายฉลุไม้ ก็จะดูเรียบง่าย และเกี่ยวกระหวัดกันอย่างมั่นคง นายน้อยได้ศึกษาและทำงานนี้มาตั้งแต่อายุ ๑๗ ปี ในขณะที่บวชเป็นสามเณรวัดสุพรรณรังษี พระคุณเจ้า พระทุนหยื่น เป็นเจ้าอาวาสในสมัยนั้นเป็นครูซึ่งท่านได้เคี่ยวเข็ญให้ทำงานนี้อย่างจริงจัง เริ่มจากงานสร้างลวดลายตกแต่งครีวดาน

ปัจจุบันนี้ท่านก็ยังทำงานนี้อยู่ และท่านมีความคิดเห็นว่า ควรมีการสืบทอดงานดังกล่าวนี้ต่อไปรวมทั้งพัฒนาให้แพร่หลาย ถือเป็นสมบัติของท้องถิ่นเรา แต่เด็กในรุ่นลูกรุ่นหลานไม่ค่อยมีความตั้งใจที่จะทำงานในด้านนี้ และอีกอย่าง คือ ขาดความอดทนและความพยายาม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖

๓. นายทอง โพธิ์สุวรรณ เป็นช่างตีเหล็ก

นายทองได้เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๗๘ ท่านมีความสามารถพิเศษทางด้านตีเหล็ก เช่น ตีโซ่ มีด ฯลฯ โดยได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้มาจากบิดา มารดา ซึ่งเป็นชาวพม่าและท่านก็สามารถตีมีดโบว์ แบบตะวันตกได้สวยงาม จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด ตลอดจนนักท่องเที่ยวต่างชาติ นายทองได้นำมีดโบว์ จำนวน ๑ ชุด นำทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อคราวเสด็จเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขา ที่บ้านป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วย

ปัจจุบันได้ถ่ายทอดวิชาตีเหล็กให้กับบุตรชายและลูกจ้างที่อาศัยอยู่ด้วย เพื่อเป็นการสืบทอดศิลปะในการตีเหล็กต่อไป

ข้อมูลจาก หนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาแม่ฮ่องสอน